

## EEN REIS LANGS FOSSIELENMUSEA

door A.W. Lacourt

De fossiele Mollusken hebben in de praktijk van de Malacologische nooit zo'n belangrijke rol gespeeld. Behalve de Fossielen Atlas - die al lang klaar had moeten/kunnen zijn - en de lezing van v.Regteren Altena in Teyler te Haarlem over fossiele inktvissen, kwamen de fossielen steeds maar weinig ter tafel tijdens onze vergaderingen. Er zijn aparte werkgroepen min of meer naast de NMV, en de WTKG en de Nederlandse Geologische Vereniging zullen zich daarmee bezig moeten houden doch wij niet. Wel wordt sedert jaren gezocht naar iemand die volgens een oude wens van mij, een lezing over de oudste, archaische vormen van de mollusken kan houden doch tot heden vergeefs.

En toch bestaan er zulke prachtige fossielen van de Mollusken. Daarom wil ik hier verslag doen van mijn reis naar Solnhofen, Frankfurt am Main en Bonn waar ik in verschillende musea prachtstukken heb gezien en enkele kleinere stukken heb kunnen kopen. Zelf verzamelen is natuurlijk mooier maar uiterst moeilijk. Soms kan dit midden in de stad als Frankfurt waar kabels werden gelegd en een stuk steen met fossieltjes was uitgegraven.

Solnhofen dan om te beginnen is wereldberoemd en U welbekend naar ik aanneem wegens de vondst van de oervogel. Doch er zijn ook enorme inktvissen gevonden en grote ammonieten. Die kunt U zien in het "Bürgermeister Müller Museum" in Solnhofen dat in het Rathaus is ondergebracht, en in een bijna nog mooiere collectie van het "Museum beim Solenhofer Aktien-Verein", in de volmond het "Museum am Maxberg". (Het heet inderdaad S o l e n h o f e r). Het eerstgenoemde is door burgemeester Müller bij elkaar gebracht. Het tweede door Herrn Generaldirektor Alphons L. Zehnter van in zijn bedrijf gevonden fossielen. Er werd mij verteld dat deze fossielen door de arbeiders mee naar huis genomen werden, bovenop een kast gelegd, verstoofd en vergeten werden gedurende lange tijd. Er was geen interesse voor. Toen is Herr Zehnter, hij zij geprezen, deze heerlijke fossielen gaan opkopen en heeft ze in een speciaal daartoe gebouwd museum opgesteld. Daar hangt thans ook tijdelijk de derde oervogel waarvan echter niet veel meer dan wat veren en botjes zijn overgebleven. Voorts veel grote vissen en Mollusken, reuzen inktvissen van 90 cm lengte en Ammonieten. Voor een gewone partikuliere verzamelaar zijn deze onbereikbaar, tenzij hij rijk als Croesus en oud wordt als Archeopteryx. Doch hij kan thans wel een levensechte kopie kopen, met een speciale techniek uitgevoerd, van de compleet bewaard gebleven inktvis Trachythentis hastiformis Rüppel uit de Jura evenals van andere beroemde fossielen (weliswaar niet te geef want DM 80,- tot 120,- zijn de prijzen). Ik heb slechts enkele Lamellibranchiaten doch geen Gastropoden, Dentaliums of Amphineuren gezien.

Buiten Eichstätt ligt het particuliere Museum Berger met een vrijwel identieke verzameling, wel met andere vissoorten doch ook weer met ammonieten en inktvissen. Doch in een bijbehorende woning lag een grote Gastropodensoort van wel 8 x 8 cm - d x h, kegelvormig, de winding geheel vrij, de basis ingebed in steen. Dit fossiel is voor de dag gekomen bij de afbraak van een zeer oud huis en ligt daar veronachtzaamd - doodjammer - voor wie weet nog hoelang. Achteraf vraag ik mij echter af of het geen pseudofossiel is, als ornament ter versiering nagemaakt. Ik heb het slechts even kunnen zien.

Aijs een klipgeit ben ik tenslotte na het bezoek aan dit museum langs een smal voetpad "katzengerade" naar beneden de steile helling afgegaan, soms meer gegliden dan gelopen. Onderweg nog 3 schelpen van Helix pomatia L. verzameld. Vindplaats: boven Obereichstätt.

Er zijn in dit gebied nog meer musea. Vrijwel elke eigenaar van steengroeven schijnt zijn partikuliere collectie te hebben. Er zijn ook veel fossielen in landelijke en stedelijke musea terecht gekomen.

In Frankfurt am Main bezocht ik het Senckenberg Museum, rijk ingericht, pas verbouwd en nog niet geheel klaar. De Mollusken komen er hier echter, wat het tentoongestelde betreft althans, nogal bekaaid af, zowel recent als fossiel. Er was weinig te zien: enige Ammonieten, een fossiele inktvis, aangeduid als "Tintenschnecke" en twee exemplaren van de reuzenslak uit het Bekken van Parijs.

Nieuw is dat de toegenomen belangstelling van het publiek de directie van het museum ertoe gebracht heeft Senckenberg ook op zöndagavonden tot 9 uur open te stellen. Dit was reeds op woensdagavonden zo.

In Bonn tenslotte, bij Dr. Krantz Rheinisches Mineralienkontor kocht ik enig materiaal waarbij levenssporen als Eozoön en Cryptozoön uit het Cambrium en Pre-Cambrium, onvoorstelbaar oud. Veruit het grootste Fossilien-Geschäft mij bekend, betrouwbaar, naar verhouding billijk geprijsd. Dit is des te belangrijker omdat men wel eens incomplete stukken wil restaureren. Zo wilde men mij een kreeft verkopen met meer segmenten in zijn staart dan hij bij het leven ooit gehad heeft.

Later heb ik nog vernomen dat het er met de Solnhofer steengroeven slecht voorstaat. Er zou vroeger slechte steen geleverd zijn en thans levert Italië een voor het oog zoveel mooiere steen voor een lagere prijs. Een eens beroemde groeve is met afval volgestort en thans deels akkerland, deels bebouwd. Men zou in het Altmühdal alles aan het toerisme willen op-offeren terwijl dit gebied toch beschermd heet te zijn. Ergens anders schrijft een directie dat er weer meer vraag naar Solnhofer steen is. Doch er zijn thans in totaal beslist minder arbeiders werkzaam in deze industrie dan vroeger en niet als gevolg van mechanisering. Over zo'n 5 - 6 jaar zou het net de steengroeven afgelopen zijn. Waarmede gezegd wil worden dat dan de wereldberoemde vondsten niet meer gedaan zullen kunnen worden en de mens met zijn jacht naar geld en welvaart er in zijn welzijn niet beter op wordt.

"Aan een slak":

Als „bondigheid (...) het eerste kenmerk van stijl is, bezit jij die.

Zich samentrekken is een deugd zoals bescheidenheid een deugd is.

Het is niet het aanbrengen van het een of ander

dan kan verfraaien,

het een of ander dat kan verfraaien,

noch de toevallige kwaliteit die ontstaat als een bijverschijnsel van iets

dat aardig gezegd wordt,

dat we in stijl waarderen,

maar het principe dat verborgen ligt:

in het ontbreken van poten,

„een methode van gevolgtrekkingen”;

„een kennis van principes”,

in het merkwaardige fenomeen

van je achterhoofdshoorn.

Marianne Moore

(vert. J. Bernlef; uit de bundel

Een veldmuis in Versailles (1968))

Verzoek om medewerking

In de vijfde druk (1936) van "Shintaro Hirase, A collection of Japanese shells with illustrations in natural colours" staan pl. 104 fig. 8 twee schelpen: links Babylonia formosae (Sowerby) en rechts Babylonia kirana Habe. In de verklaring op p. 74 staat: 8. Babylonia formosae (Sowerby) (Left) en 9. Babylonia pallida Hirase (Right).

Nummer 9 staat niet op de plaat, maar daar 8 het laatste nummer is en de schrijver er bij zet "links" en "rechts" moet hij zeker deze schelp bedoeld hebben. Hij zet er in de tekst de maten bij, dus kan men dit als een figuur met (zeer korte) beschrijving opvatten.

Daar Babylonia pallida Hirase gepreoccupeerd is door Ancilla pallida Perry, 1811, = Babylonia spirata (L.), is het goed dat Habe een nieuwe naam heeft gegeven aan Babylonia pallida, maar hij citeert hierbij Kira, 1959, en het boek van Sh. Hirase is ouder. Nu heb ik alleen de vijfde druk van dit boek en ik zou graag weten of in eerdere drukken, liefst de eerste van 1934, ook de naam Babylonia pallida al voorkomt.

Aan ieder die een eerdere druk heeft, wil ik daarom vragen mij te schrijven of daarin ook al Babylonia pallida staat. Bij voorbaat wordt U hartelijk bedankt.

C.O. van Regteren Altena,  
Duindoorlaan 26,  
Bentveld.

Ruil/koop

De heer J. Hermans houdt zich bezig met de studie over Acmaeidae, Fissurellidae en Patellidae van de gehele wereld. Daar hij nog een tekort aan materiaal heeft voor z'n vergelijkingen en aanvullingen van recente soorten vraagt hij of er leden zijn die van bovengemelde families materiaal ter beschikking hebben, zelfs de gewoonste soorten en variëteiten. Eveneens publikaties zijn van harte welkom. Ruilen of verkopen aan onderstaand adres:

J. Hermans,  
Waterstraat 132  
B. -9110 Sint-Amandsberg  
België.

Rectificatie

In het artikel van de heer H. Mienis in het CB no. 144 (oktober 1971) is op bladzijde 42 een zin weggefallen. Tussen regel 9 en 10 moet het volgende worden ingelast: Cribrarula cribraria (Linnaeus, 1758).

Uit de pers

Het Parool, 28 febr. 1972. "Schelpen maken voetbalveld onbespeelbaar." Westzaan - De hoofdconsul van de KNVB afdeling Noord-Holland heeft het veld van de afdelingsclub Westzaan voorlopig afgekeurd. Enkele weken geleden stortte de gemeente Westzaan zand op het veld teneinde de bespeelbaarheid

te verbeteren. Het middel was erger dan de kwaal. Het opgebrachte zand zat vol met schelpen, waardoor het veld voor de spelers gevaar is op gaan leveren. De consul van de afdeling Noord-Holland keurde daarop het veld af tot de schelpen zullen zijn verwijderd. Terwijl zondag op alle terreinen in Noord-Holland kon worden gespeeld, bleven de spelers van Westzaan en Kreil-oord, die elkaar op het Westzaanse terrein hadden zullen ontmoeten, werkeloos.

Volkskrant, dinsdag 29 februari 1972. Uit: Op de Korte Golf.

"Een koeiendrijver ergens in Engeland was getroffen door het fascinerende geluid van het eten van een slablaadje door een slak. Hij zette het op de band en won een nationale tape-recordingwedstrijd."

Mevrouw Gerhardt die dit artikeltje ontdekte, vond dit zo leuk dat zij alles in het werk heeft gesteld om een kopie van deze band te bemachtigen. Het is nog niet gelukt daar de B.B.C. niet bepaald meewerkt. Mocht het lukken dan is de slak op één van de volgende vergaderingen te beluisteren.